

Gemiste kansen?

De teruggang van het Nederlandse marktaandeel in Duitsland is geen reden tot grote zorg. De Nederlandse economie profiteert meer dan gemiddeld van de Duitse eenwording. Ook met de macro-economische concurrentiepositie gaat het goed.

De Nederlandse export naar Duitsland is vorig jaar fors gegroeid, maar andere landen hebben veel meer geprofiteerd van de Duitse eenwording stelt Kees van Paridon in het nieuwjaarsnummer van *ESB*¹: het marktaandeel van de Nederlandse exporteurs neemt af en marktverlies in Duitsland tast de economische positie van ons land aan. De soep wordt echter niet zo heet gegeten als Van Paridon ze opdient, zoals we in deze bijdrage duidelijk maken. Omdat de macro-economische exportpositie van Nederland niet is aangetast en het concurrentievermogen zelfs is verbeterd behoeft een daling van ons Duitse marktaandeel geen al te grote zorgen te baren.

Partiële analyse

Op het Europese continent voltrekken zich immense politieke en economische aardverschuivingen en een heroriëntering van de Nederlandse uitvoer op bij voorbeeld de Oosteuropese of andere niet-traditionele afzetmarkten is een logische en gezonde ontwikkeling. De samenstelling en omvang van de Duitse invoervraag dragen zo vlak na de eenwording toch nog vooral een incidenteel karakter en zeker op termijn zal het grote Duitsland ceteris paribus minder handel drijven dan de twee afzonderlijke Duitslanden. Berekeningen laten zien dat het aandeel van het herenigde Duitsland in de Nederlandse uitvoer uiteindelijk kan dalen van de huidige ruime dertig naar ongeveer twintig procent². Het is zeker bij zulke ingrijpende herstructureringen van het internationale systeem niet verstandig om slechts naar de ontwikkeling van de bilaterale handelsstromen te kijken: het gaat er om hoe de totale Nederlandse exportpositie zich ontwikkelt. Er liggen immers ook elders kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven. Bij voorbeeld in de landen die veel uit Duitsland importeerden, maar dat

nu minder kunnen doen doordat Duitse bedrijven zich noodgedwongen meer op de eigen binnenlandse markt concentreren, en in de landen die meer naar Duitsland exporteren en daardoor meer intermediaire goederen nodig hebben. Van Paridons vergelijking met andere landen zoals de BLEU, Frankrijk en Italië is instructief, maar daarbij verzuimt hij na te gaan hoe hun uitvoer zich op andere markten dan de Duitse ontwikkelt. Het is immers minder interessant om kansen op de Duitse markt te grijpen wanneer tegelijkertijd kansen op andere OESO-markten gemist worden. Deze vraag wordt echter niet gesteld en hierdoor is de waarde van de partiële analyse nogal beperkt.

Macro-concurrentiepositie

Voor het welzijn van de Nederlandse economie is de totale exportprestatie van belang, niet de ontwikkeling op een bepaalde deelmarkt. Daarom moeten we vooral naar de ontwikkeling van onze macro-economische concurrentiepositie kijken. In tabel 1 is de ontwikkeling van de Nederlandse uitvoer vergeleken met de ontwikkeling van de gehele OESO-invoervraag voor de periode 1989-1990 waarop de meest recente ter beschikking staande cijfers betrekking hebben. Uit onze vergelijking blijkt dat de Nederlandse concurrentiepositie, zowel in dollars als in D-mark, ondanks de negatieve invloed die wordt uitgeoefend door de samen-

1. C.W.A.M. van Paridon, Nederland mist kansen op de Duitse markt, *ESB*, 1 januari 1992, blz. 16-17.

2. P.A.G. van Bergeijk en H. Oldersma, Normalisering van het Oost-West-handelsverkeer, *ESB*, 13 december 1989, blz. 1244-1246; P.A.G. van Bergeijk en H. Oldersma, Detente, market-oriented reform and German unification: potential consequences for the world trade system, *Kyklos*, 1990, blz. 599-609.

stelling van ons exportpakket, behoorlijk is verbeterd. Het Centraal Planbureau geeft verder in haar halfjaarlijkse tussenrapportage aan dat in 1991 de gezamenlijke Nederlandse exporteurs ten minste hun marktpositie hebben weten te behouden en mogelijk zelfs een lichte marktwinst hebben geboekt. Het is dan ook de vraag of we ons zorgen moeten maken over de door Van Paridon gesignaleerde ontwikkeling en of Nederland de daling van het marktaandeel in Duitsland niet zou kunnen dragen.

Eén factor nuanceert de onheilstijding in het nieuwjaarsnummer van *ESB* in het bijzonder. Van Paridon verkijkt zich namelijk op de invloed die de vraagimpuls uit Duitsland heeft op onze economie, doordat hij zich slechts bezig houdt met de ontwikkeling van de marktaandelen op de Duitse markt. De additionele groei van het bruto binnenlands produkt wordt immers niet slechts bepaald door de ontwikkeling van het marktaandeel op de Duitse markt, maar ook door de (gecumuleerde) uitvoerquote en het aandeel van Duitsland in het uitvoerpakket van de desbetreffende handelspartner. Nederland behoort wat de twee laatstgenoemde factoren betreft nog steeds tot de koplopers binnen de EG: het gaat er in andere woorden niet alleen om hoe hard de export groeit, het gaat vooral om de vragen vanaf welk beginniveau de export groeit en hoe belangrijk die export voor de economie is. In tabel 2 blijkt dat de additionele groei ten gevolge van de Duitse eenwording van ons bruto binnenlands produkt ondanks het relatieve achterblijven van de Nederlandse procentuele uitvoergroei samen met die van de BLEU tot de hoogste in Europa behoort³. In 1990 profiteerde Nederland zo gezien het meest van de Duitse eenwording; in 1991 profiteerde alleen België meer.

Tabel 1. Constant Market Share-analyse van de Nederlandse uitvoer ten opzichte van 17 OESO-landen, in procenten (1989-1990)

	Berekeningen in DM	Berekeningen in dollars
Waargenomen Nederlandse uitvoer Toe te rekenen aan:	5,2	22,5
a) Groei OESO-markt	-1,9	14,2
b) Geografische spreiding	4,8	5,5
c) Samenstelling goederenpakket	-0,4	-0,5
d) Interactie tussen (a) en (b)	0,3	0,4
e) Concurrentiepositie	2,4	2,9

Bron: H. Oldersma en P.A.G. van Bergeijk, *The Constant Market Share analysis and the exchange rate*, Den Haag, 1991.

Tabel 2. Invloed van de Duitse eenwording op de economische groei in andere landen (additionele bbp-groei in procentpunten).

	1990	1991	Totaal
EG	0,4	0,6	1,0
Nederland	0,7	0,9	1,6
BLEU	0,6	1,0	1,6
Frankrijk	0,4	0,7	1,1
Italië	0,3	0,6	0,9
Spanje	0,3	0,5	0,8
VK	0,2	0,5	0,7

Bron: Europese Commissie, *Jaarverslag 1991/92*.

Niet achterop geraakt

De conclusie is dat het Nederlandse bedrijfsleven niet achterop geraakt is bij het exploiteren van de mogelijkheden die de Duitse hereniging biedt. Integendeel: de macro-economische concurrentiepositie van ons land is versterkt. De daling van het marktaandeel in Duitsland lijkt voornamelijk een gevolg te zijn van een in essentie eenmalige vraagimpuls. De teruggang van dat marktaandeel blijkt zich niet in een relatief lage groei-impuls van het bruto binnenlandse produkt te vertalen.

Desondanks mag de waakzaamheid niet verslappen. Ruim een derde van ons nationaal inkomen wordt verdiend in de exportsector. Vandaar dat het essentieel is dat onze concurrentiepositie goed in de gaten wordt gehouden⁴. Dit geldt natuurlijk met name op de Duitse markt die voor de Nederlandse export erg belangrijk is en blijft. Van Paridons artikel heeft daaraan een nuttige bijdrage geleverd door iedereen aan het begin van 1992 op scherp te zetten.

Peter van Bergeijk

Harma Meins

Harry Oldersma

De auteurs werken op het Ministerie van Economische Zaken. Zij danken Jarig van Sinderen voor nuttig commentaar. Deze bijdrage is op persoonlijke titel geschreven.

3. Zie voor vergelijkbare bevindingen: *The AMEX Bank Review*, oktober 1991, tabel 2, blz. 7.

4. P.A.G. van Bergeijk, J. van Sinderen en E.W.T.M. Westerhout, *Anticiperen en reageren op de Europese uitdaging*, Wolters Noordhoff, Groningen, 1992.